

Ko e hā 'a e me'a 'e hoko ki he ngaahi fakamatala kiate au'?

Ko e ngaahi fakamatala 'oku' ke 'oatu 'i he foomu', 'oku ngāue'aki 'eni 'e he kau ngāue 'a e LSA ki he'enau ngāue 'oku fakahoko ki ho'o tohi kole tokoni fakalao'.

Ko e hā e me'a 'e hoko kapau 'e 'ikai te u fiemālie ki he tu'utu'uni ki he'eku kole'?

Te ke lava ke kole ki he LSA ke nau toe fakakaukau'i 'enau tu'utu'uni' pē ko ha'o tohi tangi ke toe vakai'i 'e he Legal Aid Review Panel pe ko 'enau va'a ki hono toe vakai'i e ngaahi tu'utu'uni'. Kole atu ki he tokotaha 'oku' ne tokoni'i koe 'i ho'o tohi kole' ke tokoni atu ki he me'a' ni.

Ki ha toe ngaahi fakamatala lahi ange, vakai 'i he 'initaneti' ki he tu'asila www.lsa.govt.nz

Legal Services
Agency

Pokapū Ratonga Ture

Fakamatala fekau'aki mo e Tokoni Fakalao Sivile / Fāmili

New Zealand Government

www.lsa.govt.nz

TOKONI'I E KAKAI' KE MA'U E TOTONU'

Ko e hā 'a e tokoni fakalao sivile/fāmili?

Ko ha tokoni 'eni ki he totongi 'o ha fakamole ki ha fakatonutonu fakatātūta ha pea mo ha ngaahi hopo 'oku 'ikai ko ha maumaulao faihia 'e ala 'ave ki he fakamaau'anga'. Kapau 'oku 'i ai ha'o palopalema pea 'oku 'ikai te ke lava ke totongi'i ha'o loea, te ke ala lava ke ma'u atu ha'o loea 'i he tokoni fakalao' ni. 'E fiema'u ke ke totongi fakafoki ha kongā, pe ko e kotoa 'o e ngaahi tokoni na'e fai atu'.

'E lava nai keu ma'u ha tokoni fakalao?

Ko e ngaahi tu'utu'uni 'a e Potungāue Tokoni Fakalao' pe Legal Services Agency (LSA) 'e makatu'unga 'eni:

- 'i ho'o tu'unga fakapa'anga'
- 'i hono fakafuofua'i 'o e totongi 'a ho'o hopo'
- ko e hā 'a e fa'ahinga palopalema fakaelao 'oku' ke 'i ai'
- 'oku fakafiemālie nai pe 'ikai ke kei hokohoko atu ho'o hopo'.

Ko e hā 'a e ngaahi fakamatala 'e fiema'u 'i he foomu kole tokoni fakalao'?

- Ho tu'asila' mo e fika telefoni 'i he ngāue'anga' mo e 'api nofo'anga'.
- Ho 'aho fā'ele'i'.
- Lahi ho'o pa'anga hūmai 'i he ta'u 'e taha kuo 'osi'.
- Ko ha'o pa'anga kuo 'osi fakahū tātānaki.
- Mahu'inga 'o ha'o koloa totonu, hangē nai ko ha'o 'api pe kā.
- Pa'anga 'oku' ke mo'ua'aki ki ha taha.
- Toko fiha e fānau tauhi'.
- Kapau 'oku 'i ai hao hoa (nonofo/ pe mali/ pe nofo-mali sivile) pea 'e fiema'u mo ha ngaahi fakamatala tatau ki he'ene tu'unga fakapa'anga'.

Ko e hā 'oku fiema'u ai 'e he LSA ke nau 'ilo ki he ngaahi fakamatala' ni?

Koe'uhī' ke nau lava ke fai ha tu'utu'uni fakafiemālie pe te ke lava ke ma'u 'a e tokoni fakalao ko 'eni', lahi 'o e pa'anga te ke ala tā fakafoki' pea mo e founga te ke tā fakafoki ai 'eni'.

Ko hai 'e lava ke tokoni mai ki he'eku tohi kole tokoni fakalao'?

Ko e foomu kole tokoni fakalao' ke fakafonu ia 'e ha loea ko ha loea tokoni fakalao (Legal Aid Lawyer). 'Oku ui 'e he LSA 'a e kau loea ko 'eni' ko e kau "listed providers" pe loea lisi ki he tokoni fakalao'. Kapau kuo 'osi 'i ai ha'o loea, 'eke ange pe ko ha loea tokoni fakalao ia. Kapau 'oku 'ikai, te ke lava ke ma'u atu ha loea tokoni fakalao 'i he uepisaiti 'a e LSA 'i he tu'asila www.lsa.govt.nz. Te ke lava ke ke talanoa ki ha taha 'i he 'ōfisi LSA ofi taha atu', Senitā Lao Fakakomiuniti' pe Kautaha Fale'i ma'a' e Kakai' (Citizens Advice Bureau) fekau'aki pea mo ha loea te ne lava ke fakafongā'i koe – ko e ngaahi fika telefoni' pea mo e ngaahi tu'asila' 'oku hā atu ia 'i he tohi telefoni'.

'E fiema'u nai keu totongi ha fa'ahinga me'a?

'E malava ke ke totongi ha pa'anga, (ko ha totongi fakafoki) ki hono tokoni'i fakalao koe'. Ko e lahi 'o e pa'anga te ke totongi' 'e fakatefito ia 'i ho tu'unga fakapa'anga' pea mo e fakamole 'o ho'o hopo'. 'E fakahā atu 'e he LSA 'a e mahu'inga lahi taha 'e fiema'u ke ke totongi fakafoki' 'i he taimi te nau fakahā atu ai pe kuo tali ho'o tohi kole tokoni fakalao'. 'E fa'a fiema'u ke ke kamata leva ho'o totongi fakafoki'.

'E fakahā atu 'e he LSA e ngaahi founga ke fai 'aki 'a ho'o totongi fakafoki', hangē nai ko hano tātā fakakongokonga, totongi faka'angataha pē 'i he taimi 'e fakatau atu ai ho 'api' pe ngaahi koloa kehe'. Te ke malava ke totongi 'i ha ngaahi founga kehekehe pē.

Kapau 'oku 'i ai ha'o 'api totonu pe ha toe koloa kehe, 'e malava 'e he LSA ke hili'aki ha aleapau *charge* ki ho 'api' ko ha malu'i 'o e pa'anga ke totongi fakafoki'. Ko e aleapau *charge* 'oku hangē pē ko ha aleapau noo'. 'E fiema'u ke ke fakahoko ha totongi fakafoki 'i he taimi te ke fakatau atu ai ho'o koloa.

'E 'ikai fiema'u ia ke totongi fakafoki ha pa'anga kapau ko e tokoni fakalao' ki ha:

- tohi fekau malu'i ki ha houtamaki fakamālohi faka'api
- "proposed patients" pe tokotaha mahaki fakae'atamai, 'i ha ngaahi hopo 'i he malumalu 'o e Lao Faingata'a'ia Faka'atamai' 1992 (Pau ke Sivi'i pea mo Faito'o)
- "proposed care recipients" pe tokotaha kuo tauhi, 'i ha hopo 'i he malumalu 'o e Lao ki he 'Atamai Vaivai' 2003 (Pau ke Tauhi pea mo Tokoni'i foki).

Ko e hā 'a e me'a 'oku fiema'u ke u 'alu mo ia ki he'eku loea'?

- Ngaahi tohi pe ngaahi tohi fakamatala fekau'aki pea mo ho'o hopo'.
- Ko ha fakamo'oni 'o ho tu'unga fakapa'anga', hangē ko ha'o la'i vahe, tohi tukuhau 'api' pe rates (kapau 'oku 'i ai ha'o 'api totonu).

'E anga fēfē ha'aku 'ilo 'oku tali 'eku kole tokoni fakalao'?

'E 'oatu ha tohi mei' he va'a LSA 'o fakahā atu ai pe kuo tali ho'o tohi kole' pe 'ikai. Kapau 'oku tali, 'e to e hā atu foki 'i he tohi' 'a e mahu'inga lahi taha te ke ala totongi fakafoki'.

Ko e hā 'oku fiema'u ai keu fakamo'oni 'i he foomu'?

Ke fakamo'oni'i ko e ngaahi fakamatala mo'oni 'oku' ke fokotu'u atu he foomu' pea 'oku 'ikai te ke li'aki ha ngaahi fakamatala mahu'inga. Ko ha maumaulao 'oka ke fakamo'oni 'i he 'ilo'ilopau 'oku 'i ai ha ngaahi me'a 'oku 'ikai ke totonu 'i he foomu' pe 'i ai ha ngaahi fakamatala mahu'inga 'oku 'ikai te ke fakakau atu. 'I ho'o fakamo'oni', 'oku 'uhinga 'eni 'oku' ke 'ilo pea te ke fakahā ki he 'ōfisi 'o e LSA kapau 'e 'i ai ha liliu ki ho'o tu'unga fakapa'anga' pe tūkunga ho'o mo'ui fakafo'ituitui' (hangē nai ko ha hiki ho vāhenga' pe ko ha'o hiki ki ha tu'asila fo'ou).